

„Összetett, bonyolult karakterek megformálására kaptam lehetőséget; de a szerep nem változtatja meg az ember jellemét, s nem is hat rá vissza”

Vágyódni kell új kihívásokra?

Mesterkéletlen, készséges és őszinte. A kemény munka híve. Ő nem mondja, én viszont régen figyelem pályafutását: mindig az ember lelkének eldöntetlen kérdéseit foglalkoztatják; bár a színpadon kitűnő nevetető is. Decemberben volt 50 éves. Mokos Attila, a Komáromi Jókai Színház művésze.

MIKLÓST PÉTER

Rosszulesett, hogy a tavalyi kerek születésnapod kapcsán sem a színházad, sem a hazai magyar sajtó nem versengett az odafigyelésben?

Nem is vártam valami egetverő örömködést. Lényegében magam sem foglalkozom az életkorral. Igaz, egy ötvenesnél az ember azért akaratlanul is körbenéz, hogy hol tart, jól kihasználta-e az eddig rá kiszabott időt.

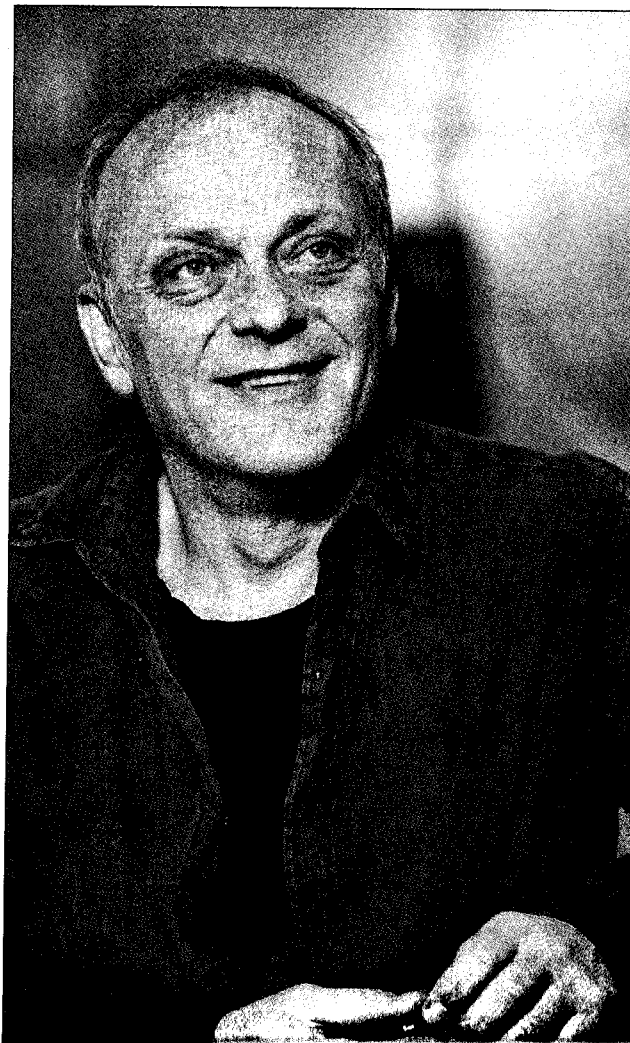
És a te egyenleged?

Átmenetekben telt az életem. Magamban így sok mindenhez tudok dolgokat kötni. Színházi időszakból is többféle tapasztaltam. A nyolcvanas évek derekától a korábbi Ma-

tott, hogy nem adom föl, amíg el nem jutok a felvételi harmadik vizsgaköréig, ahol már párbeszédekben és szituációkat teremtve kell talpon maradni. Ha ott mondják valakiről, hogy nem oda való, akkor tényleg okosabb, ha az életnek más irányt keres. Amikor viszont 1989-ben végre bekerültem a főiskolára, az egyik tanárnő rákérdezett: hol voltam mindaddig?! Lovagiatlanul és kissé ironikusan azt feleltem: nem én tehetek róla, hogy eddig nem vett észre, pedig mindig ott ült a felvételiztetők között...

Kilencvenhárom óta vagy a Komáromi Jókai Színház tagja. Nagy szerepeket kaptál, és hamar eldőlt, hogy Figaro vagy, nem Othello, II. József vagy, nem Kossuth, III. Richárd vagy, nem Bánk Bán.

Rendkívül hálás vagyok a sorsnak, hogy elért ez a három szerep is. Izgalmas és bonyolult, számomra jól játszható figurák. És talán én is egy kicsit komplikált ember vagyok. Néha önmagamhoz hozom zavarba, ha a saját énem és a társulat zárt közössége közötti egyensúlyt keresem. Ilyenkor, hogy kibéküljek önmagammal, több szempontból vizsgá-

rom évtizede alatt hol volt, illetve hol van több szükséged a megérezéseidre: a magánéletben vagy a színpadon?

Általában a szakmában. Mert a magánéletben jobbra ösztönös vagyok.

Jól sejtem, hogy két véglet – a boldogság vagy a szomorúság hordozza igazi lényed?

Látod, ezen gondolkodnom kell. De ha a kívülről állóknak így tűnik, akkor valószínűleg van igazságalapja az észrevételeknek. A magánéletben olykor-olykor zsákutcába futok.

A színházépületen kívülre is kiviszed a színpadi figuráidat?

Néha. Esetenként rajtakapom magam, hogy az utcán vagy az üzletben mormolom a szöveget, meg hadonászok közben. Az emberek ugyan megbámulnak, a szemükben azonban ott a megértés: amúgy rendben van a pasi, csak most gyakorol éppen...

Lépjünk még vissza a közelmúltba! Annak idején az akkor még létező szocializmusból is megéltél egy darabot – eleget ahhoz, hogy fi-

kül meglehetne a saját méltósága. Ebben a tekintetben a színház számára küldetés, hogy a társadalmat tükrözze. Észrevegye annak feszültségeit és reagáljon rá.

Hogy felvesse: többnyire a politikusok is szerepet játszanak, eközben veszélyes színészek?!

A színház dolga felmutatni a gogoli görbe tükröt. Mert az előző rezsim még a mai hétköznapiakba is beleégette a lenyomatát. Manapság is fontos hát, hogy a színház „üzenni” tudjon a színpadáról, és gondolatvilágában „cinkosává” avassa közönségét. Még ha mostanában – szemben a '89 előtti rendszerrel – nincsenek is társadalmi-közéleti titkok, mint ahogy sajnos híján vagyunk az embertársi tiszteletnek.

Az utóbbi esztendőkből gyakran fölfedezett magának a film. A kamera előtt, ellentétben a színpaddal, hogyan lehet eljutni a szerep mélyebb gondolatáig? Érzékenység kell hozzá?

A kamera előtt duplán a fejben dől el minden. A színésznek kevesebb eszköze van, viszont még őszintebben, ember-

Színpadán még a régi kassai színházi korszak végét is elcsípem. Komáromban pedig a mečiari éra színházakat sújtó komizságának voltam megbízott igazgatóként részese. És azóta is – bármennyire megváltozott körülöttünk a világ, a társadalom – szerencsére sok szerepet bíztak rám a rendezők.

Zselízi gimnazistaként meg voltál róla győződve, hogy életcéldod csakis a színészet lehet, és semmi más?

Kitérőket tettem, amíg pályára kerültem. Diákkoromban szavaltam, érdekelt a nyilvános szereplés, a MATESZ minden előadását megnéztem a zselízi kultúrházban, sokáig mégsem sejtettem, hogy ez a pálya az én igazi világom. Így kerültem Zsolnára, a Közlekedéstudományi Főiskolára, de hamarosan rájöttem, hogy valójában nem túl sok közöm van a gépészethez. Amikor aztán egy újsághirdetésben észrevettem, hogy színészfelvételt hirdet a kassai Thália, egy hirtelen döntéssel ott lettem segédszínész.

Ugorva időben, mennyire vagy önkritikus magaddal?

Igyekszem az lenni. Hogy mennyire sikerül, azt nem tudom.

Érdekelne, hogy önmagadat utólag értékelve ma már tudod-e: miért csak negyedszerre vettél fel Pozsonyban az akkori Színművészeti Főiskolára?

Jó kérdés. Rögtön az első körből háromszor valóban kiszórtak, ami rettenetesen bosszantott. Évről évre az haj-

gól megint az osszetett nyelzetből számomra hiteles kiutat keresnem.

Voltál Vladimír a Godot-ra várva című darabban, Bakter az Indul a bakterházban, Boguslawski Az imposztorban, Dorn a Sirályban, Salieri az Amadeusban, Ligurio a Mandragorában, Müller az Egy lócsiszár virágvasárnapjában, Férfi a Prahban – és ez csak pár a további emlékezetes szerepeid közül. Lehetnél főltőbb magabiztos?

Lehetnék. De így ez még sohasem vetődött föl bennem. Persze, örülök, hogy számos más kitűnő szerep mellett ezeket a színházi figurákat is eljátszhattam. Ritkán pillantgatok hátrafelé, inkább az érdekel, hogy mi van, mi lehet még előttem.

Nem is akarsz, vagy nem tudsz magabiztos lenni?

Jellemzően bizonytalankodó vagyok. Ez a mai kor ropant hektikus, a napi történések egyre irritálóbbak, kevés a biztos támpont, tervezgetni is csak módjával lehet. Alapvetően minden új szerep, minden új feladat felér egy újrakezddéssel. Ezért inkább a keresés latolgatása él bennem. Hogy színészként elsősorban önmagam elvárásainak tudjak megfelelni; hogy hiteles legyen, amit a színhádon mutatok magamból. Folyvást azt keresem, ami a figuraépítés közben talán kimaradt belőlem, amitől még teljesebb lehetne a kép. Egyszerűen vívódó alkat vagyok, aki ritkán elégedett igazán önmagával. Ezért nem a magabiztos emberek öntudata dübörög bennem, sokkal inkább a színész-

Mokos Attila

(Somogyi Tibor felvétele)

mesterség iránti hit és az új kihívások iránti vágyódás tartja bennem a lelket.

Melyek voltak pályafutásod fontos fordulópontjai?

Kezetben a Thália Színház. Lengyel Ferenc művészeti vezetőnek köszönhetően családi-as, nyitott, segítőkész volt a légkör, és a fiatalok is tekintélyes szerepeket kaptak. Azután a főiskola. Úgy, ahogy volt. Próbálkozásainkhoz szabadságot és teret kaptunk, ami a kreativitást is fölszabadította bennem. A főiskola után kerültem Komáromba, ahol kissé nehezebben találtam föl magam. Mire megleltem itt a helyem, hirtelen elkapott a másutt való megmérettetés vágya. Kis híján át is szerződtem Győrbe, de az akkori igazgató, Holocsy István váratlan halála a Jókai Színházban krízishelyzetet teremtett, az én életembe pedig fordulatot hozott. A felejtetetlen Németh Ica szembesített azzal a felelősséggel, hogy korábbi művészeti vezetőként nem hagyhatom faképnél a társulatot, hiszen a mečiari önkény időszakában a színház életben tartása volt a tét. Ez erős összetartással, gerinccességel sikerült, én személyesen pedig megtanultam a krízishelyzetekkel is szembenézni.

Amióta végül is föláll(hat)tál a színidirektor székből, jóval több a színészi szabadságod. Mi a helyzet, az utóbbi bő másfél évtizedben élni tudtál az eséllyel?

Előadásaink rendezőinek köszönhetően nemcsak számtalan szerepet kaptam, hanem annak lehetőségét is, hogy színészként művészileg feszegetni próbáljam a határaimat. Vagy éppen Nyitrán egy Ibsen-drámában vendégszerepeltem, amikor ott megtalált magának a film. És ezzel az életemnek egy további lényeges szakasza is elindult.

Ebben a színházi sokoldalúságban és a filmkamera előtti kiteljesedésben sok mindent kellett feláldoznod a pályáért? A magánéletben és minden másban?

A magánélet bizony többnyire megsínyli az ilyen egyszerű rögtönzős, másszor pörgős életmódot. Nem garanciája az eszményi családképnek. Ebből a szempontból néha aztán megbillentek a dolgok, ezért ha őszintének kell lennem, ebben a tekintetben nekem is vannak hiányérzeteim, meg hát bennem is maradtak tuskék.

Pályafutásod eddigi há-

PÁLYAKÉP

MOKOS ATTILA. 1964. december 13-án született Zselízen. Segédszínészként 1984-ben lett a Thália Színház tagja Kassán, oklevelet 1993-ban a pozsonyi Színművészeti Főiskolán szerzett. Azóta a Komáromi Jókai Színház jeles színművésze. Szakmai elismerései: két alkalommal a Szlovák Filmszövetség Igric díja (2010, 2014); ugyanezekben az években a Szlovák Filmakadémia díjai. Ferenczy Anna-díj (hat alkalommal). 2014-ben életműdíj a kisvárdai fesztiválon.

mális közben fiatalságodnak ez az időköze szintén elő-előbukkanjon.

Értelemszerűen az is jelen van életem átmeneteiben. Gyakori helyzetkeresésem, önmagam igaza és ezzel színházi figuráim igaza megelégedésnek dilemmái talán erre is visszavezethetők. Mert aki ma húsz-huszonöt éves vagy még fiatalabb, annak eszébe sem jut, hogy annak idején a mi korosztályunk például Márai-ról csupán elvéve hallott, ahelyett, hogy belőle irattak volna velünk kötelező olvasmányként dolgozatot, esetleg érettségi írásbelit. Hogy bizonyos szamizdatokhoz csak rejtve jutottunk, vagy Orwellt olvasni a vonaton kalandos dolog volt, mert az ember úgy érezte, figyelik. Annak idején ezért bennem is kifejlődött a dafke a hatalommal, a mindenkori hatalommal szemben. Egyfajta kritikus tartózkodás. Mert a mai szabad és demokratikus világban is találkozni a korábbi rezsimből ismert sablonhelyzetekkel. Egy hatalom az mindig hatalom, ahogy kiszolgáltattak is mindig voltak, és mindegyiknek vannak privilegizáltak, ahogy szegények is. Ezért lenne jó egy kiegyensúlyozottabb, őszintébb, igazságosabb világ, ahol az embernek kételyek nél-

kül megint az osszetett nyelzetből számomra hiteles kiutat keresnem.

A nagy sikerű A lélek nyugalma című szlovák film, illetve az ott általa játszott Tónó figurája kitűnő bizonyítéka ennek a színészi munkának. Eszerint a színészet lényege – filmvásznon vagy színhádon –, hogy az ember képes-e egyik percről a másikra az idegrendszerét olyan állapotba hozni, amit a pillanatnyi szituáció igényel?

Számomra csak egy kulcs van: a már-már cáfolatlan hitelesség. A szinte megdöntetlen őszinteség. Azt pedig azzal lehet elérni, ha a színész szituációról szituációra testileg-lelkileg önmagát adja. Az emócióit. És hogy valóban tud-e mindent a saját filmbeli vagy színházi figurájáról.

Ha szétnézel, mit gondolsz a jövődről?

Hogy ha most megy is minden szépen, simán, aztán se jöjjön valami törés. És szeretném kipróbálni a rendezést. Egy olyan színművel, amelyben a főszereplő irgalmatlanul nehéz, néha kegyetlen helyzetbe kerül. Hogy önmagamat is kifejezzem, kimondjam ezzel. Mert a gondolatok, akár a halak, mélyen úsznak.